

ISSN 2959-1953

ISSN 2959-1961

<https://osvita.eeipsy.org>

<https://doi.org/10.38014/osvita.2022.90.10>

БІДЕНКО Н.В.,

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри дитячої
терапевтичної соматології та
профілактики стоматологічних
захворювань, декан стоматологічного
факультету, Національний медичний
університет імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

ОСТАПКО О.І.,

доктор медичних наук, професор,
кафедра дитячої терапевтичної
соматології та профілактики
стоматологічних захворювань,
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

ВАТАНХА Т.В.,

кандидат медичних наук, кафедра
терапевтичної стоматології,
Національний медичний університет
імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З УРАХУВАННЯМ ОЧІКУВАНЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ СТОМАТОЛОГІЇ

BIDENKO N.V., OSTAPKO O.I., VATANKHA T.V. Formation of professional competences taking into account the expectations of the stakeholders as the priority task of training future specialists in the field of dentistry. *The article is devoted to substantiating the expediency of forming the professional competencies of future dentists at the undergraduate stage of education, taking into account the expectations of external and internal stakeholders - students, graduates, employers, teachers. Ways and methods of involving stakeholders in improving the educational process are indicated. It is shown that taking into account the recommendations*

of stakeholders at the stages of creation and modernization of the educational and professional program contributes to the improvement of the professional training of future specialists in the field of dentistry.

Keywords: dental students, professional competences, educational programs, stakeholders.

БІДЕНКО Н.В., ОСТАПКО О.І., ВАТАНХА Т.В. Формування професійних компетентностей з урахуванням очікувань стейкхолдерів як пріоритетне завдання підготовки майбутніх фахівців у галузі стоматології. *Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності формування професійних компетентностей майбутніх лікарів-стоматологів на додипломному етапі навчання з урахуванням очікувань зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів – студентів, випускників, роботодавців, викладачів. Вказано шляхи та методи залучення стейкхолдерів до вдосконалення навчального процесу. Показано, що врахування побажань стейкхолдерів на етапах створення і модернізації освітньо-професійної програми сприяє покращенню професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі стоматології.*

Ключові слова: студенти-стоматологи, професійні компетентності, освітні програми, стейкхолдери.

Вступ. В умовах світових інтеграційних процесів і глобалізаційних викликів XXI століття відбуваються структурні зрушення на ринках праці, посилюються вимоги до конкурентноздатного фахівця, який володіє ключовими компетентностями для життя і професійної діяльності [2]. У сучасному світі професійна компетентність майбутнього фахівця розглядається як показник якості освіти [1]. Методологічною основою сучасної освіти, в тому числі додипломної освіти лікарів-стоматологів є компетентнісний підхід.

Впровадження компетентнісної моделі вищої медичної освіти викликає необхідність змін освітньої парадигми і передбачає студентоцентризований підхід до навчання і викладання, включаючи гнучкі навчальні плани, визнання компетентностей, набутих поза стандартними освітніми програмами, підвищення рівня академічної мобільності студентства і академічних працівників. Випускники закладу вищої освіти мають бути ініціативними, мобільними, прагнути до інноваційності, бути готовими до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення в умовах постійних змін нинішнього суспільства [3,4, 7, 8].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що поняття «професійна компетентність» досліджувалось як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Це поняття передбачає здатність співробітника виконувати завдання відповідно до заданих стандартів, самостійно приймати рішення, творчо розвиватися і самовдосконалюватися, сповідувати толерантне ставлення до оточуючих, уміти спілкуватися з людьми [6, 8, 9].

Професійна компетентність медичного працівника досліджувалася в різних аспектах: формування професійної компетентності майбутніх молодших медичних працівників (Т.Кравцова), зміст і структура професійної компетентності майбутніх медичних сестер (Л.Назаренко, І.Мельничук), формування професійної компетентності студента – майбутнього лікаря і провізора (О.Гуменюк) тощо [4, 6, 9].

В дослідженні М.Р. Мруги [4] професійна компетентність лікаря трактується як здатність фахівця від моменту початку професійної діяльності успішно (на рівні певного стандарту) виконувати завдання. До цього поняття слід віднести вміння використовувати належні особисті якості, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації, моральних і етичних цінностях та досвіді.

М.М.Філоненко [7, 8] стверджує, що професійна компетентність лікаря базується на ключових професійних, комунікативних, дослідницьких та наукових навичках, серед яких нею виділені ключові: інформаційні, проектувальні, комунікативні, креативні, соціальні, рефлексивні.

Однак результати аналізу наукової літератури переконують, що проблема формування професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів досліджена недостатньо.

Мета – обґрунтувати доцільність формування професійних компетентностей майбутніх лікарів-стоматологів з урахуванням очікувань зовнішніх стейкхолдерів.

Вклад основного матеріалу. У 2019 році Уряд України схвалив Стратегію розвитку медичної освіти – документ, який передбачає комплексний підхід до змін у медичній освіті, що дозволить втілити докорінні, а не формальні зміни та повністю змінити підхід до відбору, навчання і професійного становлення українських медиків. Головною метою стратегії стало підвищення конкурентоспроможності вищої медичної освіти і внаслідок цього підвищення якості надання медичних послуг. Основними завданнями, викладеними у Стратегії, є:

- підвищення якості вищої медичної освіти;
- якісна зміна післядипломної освіти;
- ефективне фінансування та управління медичних університетів;
- зміна академічної культури, розвиток наукових досліджень.

Сформульовані завдання передбачають зміну парадигми сучасної вищої освіти, основою якої має бути компетентнісний підхід до підготовки спеціалістів, які відповідали б основним запитам роботодавців і суспільства. Саме виходячи з компетентностей, якими повинен володіти випускник закладу вищої освіти, необхідно вибудовувати навчальний процес, визначати його цілі та обирати методи і інструменти навчання.

Орієнтована на набуття компетентностей освіта (Competence-based education, CBE) сформувалася в 70-х роках у Америці [5]. Асоціацією американських медичних шкіл була створена робоча група, метою якої було вдосконалення медичної освіти в медичних школах США. В результаті було сформульовано 4 компетенції, якими має володіти лікар-професіонал:

- лікар має бути альтруїстом, уміти співчувати і бути чесним;
- лікар має володіти глибокими знаннями в галузі медицини;
- лікар має володіти навичками комунікативного спілкування при лікуванні пацієнтів;
- лікар має відповідально ставитися до роботи з людьми для забезпечення (досягнення) здоров'я окремої людини і всього суспільства в цілому.

У Канаді поняття компетентності для медичної освіти і практики охоплює 7 компетенцій:

- медична експертиза;
- комунікативні навички;
- навички співпраці;
- адвокат здоров'я (захист прав пацієнта);
- навички управління;
- науково-дослідна робота;
- професіоналізм.

У Великобританії використовують свою модель результатів навчання, яка заснована на 3 основних аспектах:

- що лікар повинен робити;
- як лікар підходить до практики медицини;
- розвиток індивідуальних характеристик лікаря.

Я.А.Кульбашна [3] виділяє такі складові професійної компетентності лікаря:

- когнітивна (характеризує пізнавальні здібності фахівця, здатність сприймати навчальний матеріал, наявність певних знань);
- діяльнісна (характеризує здатність фахівця застосовувати творчий підхід до діяльності, проектувати перспективи розвитку діяльності, вміння передбачати і виходити з проблемних ситуацій);
- гносеологічна (характеризує особистісне ставлення фахівця до про-

- блем, його почуття, емоції, здатність до адекватної самооцінки);
- комунікативна (характеризує особливості взаємодії фахівця з оточенням, здатність вести діалог);
- мотиваційна (характеризує готовність фахівця виконувати професійну діяльність самостійно);
- інтернаціональна (характеризує здатність фахівця адаптуватися в іншомовному соціумі, толерантно ставитися до людей інших національностей);
- деонтологічна (характеризує моральні принципи фахівця);
- соціально-психологічна (характеризує здатність фахівця до взаємодії з іншими).

Компетентності та результати навчання майбутніх стоматологів затверджено у Стандарті вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальністю 221 «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр стоматології», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог»:

1. *Інтегральна компетентність* – здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в процесі навчання для майбутньої професійної діяльності в галузі охорони здоров'я або в процесі навчання, що передбачає виконання досліджень, упровадження інновацій і характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

2. *Загальні компетентності*:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- знання та розуміння предметної галузі та розуміння професії;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність спілкуватися державною мовою усно і письмово; здатність спілкуватися другою мовою;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, опрацювання й аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність працювати автономно;
- уміння виявляти, ставити і розв'язувати проблеми;
- здатність до вибору стратегії спілкування;
- здатність працювати в команді;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- навички виконання безпечної діяльності;
- здатність оцінювати і забезпечувати якість виконуваних робіт;

- прагнення до збереження навколишнього середовища;
- здатність діяти соціально відповідально і громадянсько свідомо.

3. Спеціальні (фахові, предметні):

- планування і проведення заходів щодо профілактики стоматологічних хвороб;
- визначення характеру і принципів лікування стоматологічних хвороб;
- визначення тактики ведення стоматологічного хворого при соматичній патології;
- лікування основних стоматологічних хвороб;
- визначення тактики і надання екстреної медичної допомоги;
- ведення медичної документації;
- опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Важливою складовою у формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців є врахування закладом вищої медичної освіти інтересів зацікавлених осіб – стейкхолдерів. Стейкхолдери – це особи, або групи осіб, які впливають на організацію освітнього процесу, реалізацію освітньої програми і спроможні надати рекомендації та пропозиції щодо покращення ефективності освітнього процесу, підвищення його суспільного статусу та показників.

Метою залучення стейкхолдерів до моніторингу і діагностування якості освітньої діяльності та якості вищої медичної освіти є отримання від них об'єктивної інформації щодо очікувань та задоволеності станом освітнього процесу, рівня якості вищої медичної освіти за конкретними освітніми програмами, забезпечення зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу та розробки пропозицій щодо його покращення.

Стейкхолдери мають право впливати на розробку, моніторинг, періодичний перегляд освітніх програм та їх зміст; оцінку якості професорсько-викладацького складу; вибір технологій та методів викладання навчальних дисциплін; якість методичного забезпечення навчальних дисциплін; якість набуття практичного досвіду здобувачами вищої медичної освіти та ін.

Важливою групою зовнішніх стейкхолдерів є роботодавці. Ринку праці вимагає підготовки фахівців які мали б високий рівень знань, умінь та навичок роботи у своїй конкретній галузі. Роботодавцю важливо, щоб фахівці були готові та здатні вирішувати конкретні виробничі проблеми і завдання, на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки.

Залучення реальних роботодавців на етапі розробки освітньої програми допомагає більш ефективно сформувати програмні результати навчання, зокрема перелік фахових компетентностей, що реально відобразатимуть потреби ринку праці. Існують певні розбіжності між уявленнями роботодавців та закладу вищої освіти про необхідні компетентності майбутнього фахівця. Періодичне обговорення з роботодавцями діючої освітньої програми або її

елементів допомагає вчасно внести необхідні корективи, акцентувати увагу на формуванні певних професійних компетентностей. Тому варто брати до уваги пропозиції роботодавців, залучати їх представників до створення та реалізації освітніх програм.

Сьогодні українські університети налагоджують співпрацю зі стейкхолдерами, насамперед роботодавцями, що відповідає міжнародній освітянській практиці. В Національному медичному університеті (НМУ) імені О.О.Богомольця функціонує Положення про раду роботодавців, яке унормовує співпрацю Університету з керівниками закладів охорони здоров'я щодо підготовки фахівців.

НМУ імені О.О.Богомольця тісно співпрацює з різними групами стейкхолдерів, аналізуючи їх зауваження та побажання стосовно створення і модернізації освітньо-професійних програм. Анкетне опитування студентів, випускників, викладачів та аналіз отриманих результатів на засіданнях вчених рад факультетів та Університету – звична практика в НМУ імені О.О.Богомольця. Але якщо точка зору здобувачів вищої освіти більше важлива безпосередньо для організації навчального процесу, для покращення його якості, вдосконалення змісту робочих планів і програм, то рецензії і побажання роботодавців суттєво впливають саме на перелік освітніх основних і вибіркокових компонентів ОПП та їх наповненість.

При створенні освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» враховувались зауваження та побажання роботодавців, залучених до обговорення проекту Програми та змін до неї. Залучались головні лікарі стоматологічних медичних закладів Києва, області та інших міст України, завідувачі стоматологічних відділень у закладах охорони здоров'я, керівники приватних стоматологічних клінік. Чимало із залучених були випускниками НМУ імені О.О.Богомольця різних років, тож могли порівняти організацію навчання та зміст освітніх програм у різні роки. Окремо варто зазначити рецензії зарубіжних колег, які або навчались в Університеті в різні роки, або співпрацюють з його випускниками в клініках.

Зазначимо основні (найбільш типові) побажання роботодавців до зазначеної освітньої програми і способи їх врахування в новій її редакції.

Певні зауваження стосувались фундаментальної підготовки студентів-стоматологів: відзначалась необхідність наближення їх змісту до майбутньої професійної діяльності лікаря. Варто зазначити, що таке побажання також висловлювалось студентами під час анкетних опитувань. Було опрацьовано два шляхи вирішення даного питання. Перший – безпосереднє вдосконалення робочих програм фундаментальних дисциплін із акцентуванням значимих для стоматологічної практики тем і напрямків та збереженням

загального обсягу фундаментальної підготовки. Другий – введення до освітньої програми дисциплін за вибором, підготованих кафедрами описової та клінічної анатомії («Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови та шиї»), гістології та ембріології («Функціональна гістологія та ембріологія органів ротової порожнини»), медичної і біологічної фізики та інформатики («Фізичні основи діагностичної та лікувальної апаратури в стоматології»), аналітичної, фізичної та колоїдної хімії («Хімічний склад зубів та застосування хімічних реагентів в сучасній стоматології»), фармакології («Фармакогляд в стоматологічній практиці»).

Одним із побажань було покращення знань і практичних навичок випускників стосовно відтворення правильної анатомічної форми зуба при його відновленні прямим або непрямим способом. Для посилення даного напрямку навчання додатково до обов'язкових пропедевтичних дисциплін з терапевтичної, дитячої терапевтичної і ортопедичної стоматології було введено вибіркові дисципліни «Моделювання анатомічної форми зубів» на першому курсі, «Анатомічні особливості моделювання оклюзійної поверхні зубів різних функціональних груп» - на другому. Таким чином, починаючи з першого курсу, студенти отримали змогу послідовно опановувати навички моделювання зубів на різних рівнях.

Сучасна медицина має бути значною мірою профілактичною, і важливість профілактики стоматологічних захворювань з перших років життя була відзначена у відгуках на ОПП фахівців з дитячої і профілактичної стоматології. Саме тому в робочі плани кафедри дитячої терапевтичної стоматології та профілактики стоматологічних захворювань було внесено зміни, що підсилювали профілактичний блок, особливо на випускному курсі, коли студенти можуть загалом підсумувати отримані на кафедрах знання про основні стоматологічні захворювання в аспекті їх профілактики. До ОПП також включено вибіркочу дисципліну «Сучасні технології в дитячій стоматології», зміст якої розкриває сучасні тенденції та досягнення в збереженні і відновленні стоматологічного здоров'я дітей, що є запорукою майбутнього здоров'я нації.

Потужний розвиток цифрової стоматології поставив перед університетами завдання посилити підготовку студентів у даному напрямку, що також відобразилось у побажаннях роботодавців. Саме тому до ОПП було включено розроблені профільними кафедрами вибіркові дисципліни, присвячені даному розділу стоматології: «Цифровий протокол в незнімному протезуванні» на 3 курсі, «Застосування сучасних цифрових технологій в ортопедичній стоматології» на 4 курсі, «Цифрові технології в ортодонтії» на 5 курсі. В робочі плани обов'язкових дисциплін профільних кафедр введено теми, присвячені цифровим методам.

Побажання роботодавців посилити підготовку студентів стосовно денальної імплантації спонукало додати до обов'язкових тем в робочих планах кафедр ортопедичної стоматології і хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії курси за вибором «Протезування при заміщенні одиночних дефектів з опорою на імплантати з використанням цифрових технологій» на 3 курсі, «Ортопедичний протокол реабілітації пацієнтів з повною відсутністю зубів із застосуванням денціальних імплантатів» на 4 курсі, «Хірургічна підготовка щелеп до денальної імплантації» на 5 курсі.

Важливою групою внутрішніх стейкхолдерів є здобувачі освіти - студенти закладу вищої медичної освіти. Шляхами залучення студентів до контролю і підвищення якості навчання, які відпрацьовано в НМУ імені О.О.Богомольця, є наступні:

- включення студентів до складу вчених рад факультетів, конференцій трудового колективу, проєктних груп з підготовки освітніх програм, на засіданнях яких розглядаються та аналізуються усі аспекти навчального процесу і модернізації діючих освітньо-професійних програм; таким чином студенти знаходяться в курсі усіх вимог і змін щодо освітніх програм, організації навчального процесу і можуть активно долучатись до їх обговорення
- регулярне включення питань про студентське самоврядування із виступами студентів до порядку денного методичних нарад кафедр, засідань циклових методичних комісій, вчених рад факультетів із врахуванням зауважень та побажань здобувачів освіти, висловлених під час роботи комісій, вчених рад, конференцій
- анонімне анкетне опитування здобувачів вищої освіти на регулярній основі стосовно задоволеності навчанням і пропозицій щодо його покращення; опитування організується і проводиться силами створеного в Університеті Сектору моніторингу якості освітніх послуг спільно з деканатами факультетів
- разові анонімні опитування студентів стосовно конкретних питань організації навчання; на стоматологічному факультеті такі опитування проводились, наприклад, при запровадженні нової дисципліни «Введення в клінічну стоматологію», а також після проведення нових вибіркового дисциплін
- аналіз результатів анкетних опитувань на методичних нарадах кафедр, засіданнях циклових методичних комісій, вчених рад факультетів і корекція навчальних планів, освітніх програм згідно з висловленими попозиціями і зауваженнями
- тісна співпраця органів студентського самоврядування (студентської ради факультету) з кафедрами і деканатом, що забезпечує швидке

реагування при організації навчального процесу відповідно до конкретних ситуацій, потреб і обставин, що змінюються; саме така співпраця, наприклад, забезпечила швидку перебудову навчального процесу в умовах пандемії COVID-19 та після запровадження воєнного стану на території України.

Окремим розділом роботи зі стейкхолдерами є співпраця з випускниками Університету. Анонімне анкетне опитування лікарів-інтернів, зокрема тих, хто проходить інтернатуру на базі Інституту післядипломної освіти НМУ імені О.О.Богомольця, забезпечує можливість аналізу якості навчального процесу з точки зору молодого лікаря, що починає свій професійний шлях і може в цілому оцінити переваги і недоліки отриманої додипломної освіти. Результати анкетного опитування також аналізуються на методичних нарадах кафедр, засіданнях циклових методичних комісій, вчених рад факультетів із винесенням певних висновків і рішень.

Анонімне опитування проводиться і серед викладачів Університету для визначення завдань, що є актуальними в організації і проведенні навчального процесу. Комплексний аналіз результатів опитування стейкхолдерів дозволяє дійти консенсусних рішень стосовно питань організації навчального процесу, корекції навчальних планів, модернізації освітніх програм із визначенням професійних компетентностей, необхідних сучасному лікарю.

Висновки. Таким чином, досвід підготовки та вдосконалення ОПП «Стоматологія» в НМУ імені О.О.Богомольця продемонстрував, що співпраця зі стейкхолдерами – роботодавцями, випускниками, студентами, викладачами – має надзвичайно велике значення для формування професійних компетентностей майбутнього лікаря-стоматолога, що забезпечує його готовність до практичної роботи в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Дев'яткіна Т.О., Колот Е.Г., Чечотіна С.Ю., Луценко Р.В., Сидоренко А.Г. Формування професійної компетентності студентів-стоматологів при вивченні фармакології// Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні
2. Задорожна-Княгиницька Л.В. Теорія і методика деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах: автореф. дис. ... докт.пед.наук 13.00.04.- Глухів, 2015. - 38 с.
3. Кульбашна Я.А. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в стоматології: теоретичні й методичні основи [текст]: монографія / Я.А.Кульбашна. – К.: ВПП «Компас», 2014 .- 416 с.
4. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових яко-

- стей: автореф ... канд.пед.наук: 13.00.04 / М.Р.Мруга. – К., 2007. – 24 с.
5. Падалка А.І., Шешукова О.В., Лохматова Н.М. Особливості професійної компетентності лікарів-стоматологів на післядипломному етапі // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах. С.181- 183.
 6. Саєнко М. Зміст і структура професійної компетентності майбутніх лікарів // Наукові записки. Серія педагогіка. – 2018. - №1. – С.83-89.
 7. Філоненко М.М. Проектування навчальних занять у системі вищої медичної освіти на основі компетентнісного підходу / М.М.Філоненко // Медична освіта.- 2016 (69). -№1. – С.47-49.
 8. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря [текст] монографія / М.М.Філоненко. – Київ: Центр учбової літератури. 2016 . – 334 с.
 9. Чубій І. Компетентнісний підхід як чинник професійного становлення фахівців у системі вищої медичної освіти // Освітні обрії. – 2021.- № 2(53). – С.86-89.

Transliteration of References:

1. Deviatkina T.O., Kolot E.H., Chechotina S.Iu., Lutsenko R.V., Sydorenko A.H. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti studentiv-stomatolohiv pry yvchenni farmakolohii// Aktualni problemy suchasnoi vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini
2. Zadorozhna-Kniahnytska L.V. (2015). Teoriia i metodyka deontolohichnoi pidhotovky menedzheriv osvity v universytetakh: avtoref. dys. ... dokt.ped. nauk 13.00.04. Hlukhiv. 38 s.
3. Kulbashna Ya.A. (2014). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv v stomatolohii: teoretychni y metodychni osnovy [tekst]: monohrafiia / Ya.A.Kulbashna. K.: VPP «Kompas». 2014. 416 s.
4. Mruha M.R. (2007). Strukturno-funktsionalna model profesiinoi kompetentnosti maibutnoho likaria yak osnova diahnostuvannia yoho fakhovykh yakoste: avtoref ... kand.ped.nauk: 13.00.04 / M.R.Mruha. K., 2007. 24 s.
5. Padalka A.I., Sheshukova O.V., Lokhmatova N.M. Osoblyvosti profesiinoi kompetentnosti likariv-stomatolohiv na pisladyplomnomu etapi // Osnovni napriamky udoskonalennia pidhotovky medychnykh kadriv u suchasnykh umovakh. S.181- 183.
6. Saienko M. (2018). Zmist i struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnikh likariv // Naukovi zapysky. Serii Pedagogika. 2018. №1. S. 83-89.
7. Filonenko M.M. (2016). Proektuvannia navchalnykh zaniat u systemi vyshchoi medychnoi osvity na osnovi kompetentnisnogo pidkhodu / M.M.Filonenko // Medychna osvita. 2016 (69). №1. S.47 -49.

8. Filonenko M.M. (2016). Psykholohiia osobystisnoho stanovlennia maibutnoho likaria [tekst] monohrafiia / M.M.Filonenko. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 2016 .
9. Chubii I. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid yak chynnyk profesiinoho stanovlennia fakhivtsiv u systemi vyshchoi medychnoi osvity // Osvitni obrii. 2021. № 2(53). S.86-89.

BIDENKO N.,

Doctor of Medical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pediatric and Preventive Dentistry, Dean of the Dental Faculty, Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1132-2446>

E-mail: n.bidenko@nmu.ua

OSTAPKO O.,

Doctor of Medical Sciences, Professor, Department of Pediatric and Preventive Dentistry, Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-6777-5116>

E-mail: ostlena11@gmail.com

VATANKHA T.,

Candidate of Medical Sciences, Ass. Professors, Department of Therapeutic Dentistry, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-3915-8844>

E-mail: vatankha2@gmail.com

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES TAKING INTO ACCOUNT THE EXPECTATIONS OF THE STAKEHOLDERS AS THE PRIORITY TASK OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF DENTISTRY

<https://doi.org/10.38014/osvita.2022.90.10>